

Pepparkaks-Moster.

Det var i midten af 1850-talet. Jag hade nyss blifvit faderlös och min mor hade med sin lilla familj flyttat till Söder, där det den tiden ansågs billigare att lefva. Jag, som var en ung herre på sju år, sattes i mamsell Emilie Ramzells småskola vid Repslagaregatan, för att få de första kunskapsfröna att gro, hvilket icke var så synnerligt lätt i en ännu obrukad jordmån, men så småningom gick det likväl och de första hjärtbladen stucko upp, i form af innanläsning och litet kristendomskunskap. Men som jag var pojke, gällde det framför allt att orientera mig i den nya stadsdelen, och det var ganska snart gjordt, med tillhjälp af de nya bekantskaper jag fått.

Det s. k. Söder är den stadsdel, som kanske minst i hela hufvudstaden förändrat fysionomi under det senaste halfseklet. De moderniseringar som gjorts märkas knappast. Går man upp

Hornsgatan, så är det endast den höga kyrkogårdsmuren med sina tunga stenportaler som är raserad och ersatt med en låg granitmur kring kyrkogården, men annars är allt sig där likt. Jublande barn, som leka mellan grafvårdarne, alldeles som på min tid. Ty kyrkogården var då vår käraste lekplats, och så hade vi alltid ett godt öga till gamla »pepparkaks-moster», som hade sin välförsedda »butik» uppslagen i det nedre porthvalfvet, som ledde ut till Hornsgatan. Fick man ibland en sexstyfver af sin mor, så nog var det säkert att den hamnade hos »pepparkaks-moster», som hon allmänt kallades af barnen.

Gamla moster var för öfrigt en riktigt rar gumma, visserligen något röd och väderbiten i ansiktet, men med ett par goda, vänliga ögon, som blickade fram under den bredskyggiga, stora halmhatten. Barnen omsvärmade hennes lilla stånd och hon såg väl till att hvar och en fick det som önskades. Men allt som oftast riktades hennes blickar in mot kyrkogården, liksom om hon väntade någon, och slutligen belönades hennes väntan, och då lyste det gamla ansiktet upp som en sol, då hon blir fri från moln. Bakom kyrkan framkom en omkring sju års gosse galopperande, med rosiga kinder, vackra strålande ögon och det bruna håret fladdrande för vinden och styrde vägen rakt i »pepparkaksmosters» famn, under utropet: »Här är jag, lilla mamma!» Och gumman

omfamnade och smekte gossen med innerlig ömhet.

I det följande skall jag berätta, hvad jag dock erfor först många år efteråt. Gamla »pepparkaksmothers» borgerliga namn var Lindberg, och hon var änka efter en kyrkringare, samt hade endast ett barn, en dotter, som växte upp till en vacker flicka. Men denna råkade i olycka och födde ett barn, som kostade henne själf lifvet. Detta barn, som fått namnet Gustaf, var just den lille parfvel vi nyss sett komma springande för att hälsa på mormodern, som nu var hans enda stöd i världen. Med åren växte han upp till en rask gosse, sattes i Maria folkskola, som då låg vid S:t Paulsgatan, läste och visade mycken flit och kom alltid om lördagarne till mormodern med berömliga vitsord i förhållningsboken, hvarvid gummans ögon lyste af glädje och stolthet. »Åhja, väl är lilla Gustaf en stackars fattig gosse och lappar på knäna har han — men han ska' nog ta sig ut i världen ändå — det *känner* jag.»

Gustaf och jag blefvo snart goda vänner, vi vore lika gamla och kommo väl öfver ens. Men jag märkte snart att han kunde mycket mer än jag ännu hunnit med. Han tycktes ha ett verkligt läshufvud, och det var just hvad jag saknade. Nå, stor sak i det — resonnerade jag — icke är det så nödvändigt att alla studera heller.

Nu var det så väl, att jag, liksom Gustaf,

åtnjöt den stora lyckan att äga en riktigt rar mormor, hvars guldgosse *jag* var, och som för min skull helt visst skulle ha försökt att ta ned sjustjärnorna. Hon hade länge bott på Söder och hade här många gamla bekantskaper. Bland andra besökte hon ofta och var ständigt välkommen i brukspatron R:s familj, som bodde i Maria Brunnsgränd i eget hus med stor, vacker fruktträdgård. Det var just samma hus, hvori Karl Mikael Bellman föddes, hvilket nu är ombyggt, men försedt med en tafla af sten, som bevarar minnet af denna händelse. Brukspatron R. var en man af det gamla gedigna slaget, som nu för tiden blir allt mera sällsynt. Han var en far för sina många bruksarbetare — han ägde Ludvika järnbruk i Dalarne samt del i flere andra och var högst framstående både industriidkare och affärsman. På börsen åtnjöt han högt anseende och var en af stadens femtio äldste. I sin familj var han såsom en patriark, från hvars rika hjärta endast godhet flödade. Ungdomen älskade han och samlade den gärna omkring sig.

Hvad jag var lycklig, när jag vid min mormors hand fick aflägga ett besök hos brukspatronens! Jag fick stå mellan hans knän och berätta om allt, som intresserade mig, och han log åt min uppfattning af saker och ting och förklarade ofta att jag hade en rik fantasi och framställningsförmåga. Och så att få springa omkring i den härliga trädgården och skatta

dess sköna äpplen och päron! Jag hade flere gånger talat om Gustaf och framställt honom »som en riktig sagoprins, så vacker var han och kunskapsrik och vis som en gammal magister». Brukspatronen log och uppmanade mig att taga med min prins till »påseende». Han tyckte väl åtminstone om äpplen och päron. Nästa gång tog jag också Gustaf med mig. Hans stackars mormor hade haft ett fasligt bestyr att få honom riktigt fin, men lyckats ganska väl. Gustaf slog genast an på brukspatronen. Den liflige gossens klara blick vittnade om mer än vanlig intelligens, hans vackra utseende och nästan stolta hållning ingaf förtroende, och det var icke svårt att se att här var något att göra af. På brukspatronens vänliga inbjudning upprepade vi våra besök allt oftare — han tyckte det var roligt att studera oss och se hvad vi gingo för.

Så utbröt en skarlakansfeberepidemi på Söder, och där lågo såväl Gustaf som jag hvar på sitt håll och vårdades ömt af våra goda mormödrar. De unga kropparna segrade, döden vek från våra bäddar och lifvet purprade åter, ehuru långsamt, våra kinder. Men under den långa konvalescenstiden hade brukspatron R. ingalunda glömt sina gossar. Under den svåraste tiden hade han hvarje morgon, då han åkte ned till kontoret vid Skeppsbron, stannat utanför våra portar och sändt betjänten in för att höra hur det var. Nu, när faran var öfver, sändes oss rikligt med vin och kraftig mat för

att få nytt friskt blod och kött på benen. Det lyckades också, och en vacker dag kunde »papparkaks-moster», åter glad uppslå sitt stånd i kyrkogårdshvalfvet, där hon icke hade varit allt sedan Gustaf sjuknade.

Hela vintern hade gått, nu var det vår igen och snart var det sommar. Brukspatron R. med familj brukade om sommaren vistas på Ludvika någon tid. Som det gick långsamt med Gustafs återställande till hälsan, sände brukspatronen en dag bud på gumman L. och hade med henne ett långt samtal, som ledde till att Gustaf fick följa med herrskapet R:s till Ludvika, hvarest han vistades hela sommaren. Återkommen frisk och stark på hösten, blef han på brukspatronens bekostnad insatt i latin-skolan och visade där samma järnflit som i folkskolan. Men lika litet nu som förr uraktlät han att hvarje lofstund skynda ned i kyrkports-hvalfvet, där mormor satt och stirrade upp mot kyrkogårdsgången. Och för hvarje gång han så kom, hennes rare, raske, ståtlige gosse, och smekte hennes skrynkliga, väderbitna kinder, då strålade hennes ögon och hon blef som för-yngrad, gamla »pepparkaks-moster».

* * *

Åren gingo. Gustaf gjorde sin välgörare all heder, och en vacker majdag kom han åter från Upsala med den nyförvärfvade hvita mössan

på hufvudet. Den dagen hade brukspatronen en enkel festmåltid i hemmet vid Maria Brunnsgränd, till hvilken såväl gumman L. som jag, Gustafs barndomsvän, voro inbjudna. Gamla »papparkaks-moster» var i stor, fastän enkel paryr, men så anspråkslöst ödmjuk och okonstladt lycklig att hon vann allas hjärtan. Sann kvinnlighet och varm moderskärlek finnas äfven under den grofva ytan. Vid skålen för den unge nyblifne studenten, hvilken brukspatronen önskade skulle äfven framgent fortsätta på vetandets bana, bad han äfven att få meddela, att han önskade att hans skyddslings ömma fostermor skulle befrias från mödorna med sin handel och njuta en behöflig hvila. Brukspatronen hade sörjt för att ett litet vindsrum ställdes i ordning för hennes räkning i huset och att hennes behof för öfrigt blefvo tillfredsställda. Några tacksägelser ville han icke veta af — han kände sig lycklig att vara i stånd att göra godt åt människor som förtjänade det.

Dagen var glad, och »pepparkaks-moster» hedrades på allt sätt af denna ädla familjs alla medlemmar, och att hon kände sig lycklig och stolt var ju helt naturligt.

Ännu några år ha gått, då vi åter inträda i det rika borgarhemmet vid Maria Brunnsgränd. I biblioteksrummet hvilar den gamle, gode brukspatronen i sin ekkista, med ett lugnt leende på det ädla ansiktet. Vid sidan står Gustaf, blek, med tårad blick och darrande

läppar. Han tar fram från sitt bröst en ännu frisk lagerkrans, rifver den midt af och lägger den ena halfvan på den dödes bröst. Det är den enda synliga gärd af tacksamhet, den unge filosofie magistern kan skänka sin välgörare.

Gamla »pepparkaks-moster» hade redan förut gått hädan, i sista stunden välsignande sin lille Gustafs framtidsväg, som nu låg ljus och klar.
